

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG NESODDEN, GJØFJELL OG SKOKLEFALL SOKN

24.november 2019

«SAMMEN SKAPER VI DET GODE LIV OG MER HIMMEL PÅ JORD!»

«Dette Præstegjeld er som en Fieldbøigd, meget udsadt for Kornmangel, og kan kun vente Hielp fra Christiania til uhyre Priiser», skrev lensmannen på Nesodden i 1809. Beskrivelsen gjenspeiler de krevende forholdene som hadde preget lokalsamfunnet på Nesodden gjennom mange generasjoner. Nesodden var «den magre bygda ut i fjorden», som er tittelen på bind 2 av bygdas lokalhistorie.

Etter Svartedauden i 1349 ble den allerede grisgrendte bygda redusert fra 60 til 18 husstander og på begynnelsen av 1700-tallet var innbyggertallet fortsatt bare 310. De små gårdsbrukene utgjorde et snevert eksistensgrunnlag. Befolkningsveksten utover på 1700-tallet førte til stor kamp om de begrensede ressursene, og klasseskillene økte mellom selveiende bønder og de to tredjedelene av befolkningen som ikke eide jorda selv.

Fra 1600-tallet sikret trelasthandel og sagbruksdrift viktige attåtnæringer. Etter hvert ble fiske, fergedrift og sjøfart også viktige for livsgrunnlaget til bøndene, sammen med handelsvirksomheten ved havnene i Grisebu og på Illjernet.

I 1865 var samfunnsutviklingen nærmest stoppet opp. Lensmannen mente at det ikke var mer å presse ut av «de smaa Jordstrimeler mellem Fjeldrabbene». Bygdas beliggenhet fikk skylden: «Tillands en særdeles lang og overmaade tung vei og tilsøes er Befordringen meget kostbar».

Men nettopp beliggenheten skulle skape nye muligheter og bidra til en rivende samfunns- og befolkningsutvikling i takt med velstandsøkningen i Kristiania.

Dampbåten «Dragen» startet kommersiell fergetransport sommeren 1857 og ble et viktig tidsskille. Fergedriften til Oslo er fortsatt en vital livsnerve for Nesodden som jeg fikk oppleve med eget orkester under den flotte turen med den elektrifiserte «**Kongen**» under visitasen. Fergevirksomheten ga nesoddingen tilgang til arbeidsmarkedet i Kristiania og grunnlag for ny næringsutvikling «i den magre bygda ut i fjorden». De mange feriegjestene fra byborgerskapet i Kristiania revitaliserte Nesodden. Bjørnstjerne Bjørnsons brev til sine kone etter et opphold på Flaskebekk i 1890, har en helt annen oppfatning av Nesodden enn lensmannens beskrivelse 25 år tidligere: «Som er her er Dejligt! Og så er her så mildt, at jeg aldrig har været på et mildere sted i Norge». Det er imidlertid lite som tyder på at Bjørnson hadde befattning med de krevende levekårene som de mange husmennene fortsatt levde under.

Dampskipene åpnet også for nytt næringslivet. Ved overgangen til 1900-tallet hadde Nesodden etablert seg som en av de største is-eksporterende kommunene i landet. Isblokker ble eksportert til Sudan, Kongo, England og Frankrike og mange flyttet til Nesodden for å finne seg arbeid i den blomstrende næringen. Veier, kaianlegg og

arbeiderboliger ble etablert, og i løpet av noen få tiår frem til første verdenskrig endret bygdas karakter seg mer radikalt enn mange hundre års langsom utvikling.

Behov for fyringsolje, oppfinnelsen av parafinlampen og senere bensindrevne motorer til båt- og bilindustrien, skapte store behov for import av oljeprodukter. Lagrene måtte ut av byene og på 1920-tallet forsynte de fire store lagringsanleggene på Nesodden store deler av Østlandet med oljeprodukter, med mange nye arbeidsplasser.

Den rivende utviklingen førte til velstandsutvikling. I 1931 kunne Johan Johnsen - Nesoddens Venstre-ordfører og kommunestyremedlem gjennom hele 43 år (!) – se tilbake på en eventyrlig forvandling: «Det har for selve bygden vært en enestående utvikling (..) fra en bortgjemt og glemt liten bygd med meget små forhold er bygden gjennom de siste 30-40 år vokset sig frem til en stor og veladministrert kommune».

De mange nye sommerhusene og hyttene, lave boligpriser, nærheten til Oslo og de vakre omgivelsene langs fjorden, skulle også tidlig legge grunnlaget for et svært vitalt og levekraftig kunst- og kulturmiljø på Nesodden. Både forfattere, musikere, malere, skulptører, kunsthåndverkere og skuespillere har gjennom over 100 år funnet inspirasjon på dette «uferdige stedet med mye luft og rom», som forfatteren Hanne Ørstavik har formulert det, og som er praktfullt illustrert og dokumentert i boken «Kunstnerkommunen – skisser fra Nesodden». I dag har Nesodden befestet sin posisjon som landets fremste kunstnerkommune med 4,5 ganger så mange fastboende profesjonelle kunstnere sammenlignet med andre kommuner. Med sin skaperkraft har også og kunstnermiljøene på Nesodden bidratt til å skape det gode liv for mange - langt ut over Nesoddens grenser.

Kirken – en del av den rivende utvikling

Nesodden prestegjeld var et «magert» kall. Biskop Glostrup underrettet kansleren i 1620 om at prestekallet på Nesodden var «så fattig at soknepresten må leve i stor armod». I 1664 karakteriserer sokneprest Paludan forholdene fortsatt som «meget ringe».

Prestene i Nesodden delte befolkningens krevende livsvilkår. Særlig vanskelig var det for prestefamilier med mange barn, og presteskiftene var derfor hyppige. I en reisebeskrivelse fra Nesodden fra 1760 skriver den legendariske soknepresten og opplysningsmannen Jacob Nicolai Wilse at lokalbefolkningen ønsket at prestene kunne få 100 riksdaler i tillegg til inntektene fra kallet, slik at de kunne leve og dø der.

Ved innføringen av kristendommen ble det etablert nye helligsteder også på Nesodden. Nesodden kirke, fra 1100-tallet, avløste trolig en enda eldre trekirke. I dag fremstår den vakre middelalderkirken som kommunens fremste identitetsmerke, og **850-jubileet** i 2025 må bli til en stor begivenhet for hele lokalsamfunnet og alle som bor her.

I 1890-årene ble det på lokalt initiativ dannet en komite som arbeidet for et nytt helligsted sør i bygda der en økende arbeiderbefolkning «hadde en besværlig adkomst til Nesodden kirke, især vintersdag». Gjennom innsamlingsaksjoner, private gaver og kommunal støtte ble Gjøfjell kapell reist og vigslet av biskop Bang 17.mai 1901. Etter

lang tids enorm dugnadsinnsats, særlig fra den økende hyttebefolkningen nord på Nesodden, ble bygdas - foreløpig - siste kirke vigslet på Skoklefall i 1936, med tømmer fra Hallingdal og skifer fra Gudbrandsdalen.

DEN NORSKE KIRKE I DAGENS NESODDEN

Det er tette bånd mellom kirke og lokalbefolkningen på Nesodden og Den norske kirke er fortsatt nesoddingenes folkekirke i oppslutning. Selv om antall medlemmer er redusert med 5% siden forrige visitas til 11.857 ved årsskiftet 2018/19, er 60% av befolkningen medlemmer.

Antall medlemmer i andre kristne kirkesamfunn var i 2018 på 1372, hvorav den katolske kirke er den største. Medlemstallet i andre tros- og livssynssamfunn var 1146, der Human-Etisk Forbund var det største livssynssamfunnet med 717 medlemmer – tilsvarende 3,6% av befolkningen.

Den største gruppen utenom Den norske kirke er imidlertid de 27% som ikke er medlemmer i noe tros- eller livssynssamfunn. Det er betydelig over landsgjennomsnittet (20%) og er en betydelig utfordring for alle, ikke minst for oss.

Det er bra å oppleve det respektfulle forholdet og de gode relasjonene mellom Den norske kirke og de andre tros- og livssynsamfunnene i Nesodden kommune som ble tydelig i samtaler i løpet av visitasen med representanter for Kristensamfunnet, Pinsekirken, Misjonskirken og Den romersk-katolske kirke.

Gudstjenesten og kirkelige handlinger

Gudstjenesten og kirkelige handlinger har gjennom hele kirkens historie vært kirkens hjerteslag og grunnleggende, hellige handlinger. Den norske kirke i Borg sitt første strategiske mål er derfor at flere deltar i og opplever gudstjenestene og kirkelige handlinger som trosstyrkende og inkluderende.

Gudstjenesteoppslutningen i Nesodden kommune er relativt stabilt, men er også en utfordring. I 2018 var det 10.113 gudstjenestedeltakere, som er 1685 færre enn ved forrige visitas. Dette tilsvarer 0,85 gudstjenestebesøk per medlem, betydelig under gjennomsnittet for bispedømmet (1,24).

Gudstjenestetilbudet i Nesodden kommune er bredt og mangfoldig. Etter biskopens oppfatning er det positivt at gudstjenestelivet forankres i de tre kirkerommenes ulike profil samtidig som liturgiene også må uttrykke kirkens enhet. **Påskenaftsmessene** i Nesodden kirke, **vesper** i Skoklefall og **barnetilpassede** gudstjenester i Gjøfjell er gode eksempler på dette. Det er også fremtidsrettet at man på nyåret vil utprøve **ungdomsgudstjenester** i Skoklefall og Gjøfjell med et tilpasset musikalsk uttrykk, og svært prisverdig at man ønsker å stimulere konfirmanter og andre ungdommer til aktiv deltagelse og utøvelse.

Det er meget bra at konfirmantene nå deltar som **ministranter** i gudstjenestene og slik får gudstjenesten i større grad under huden.

Gudstjenesteutvikling har vært tema på møtene jeg har hatt med både staben og de tre menighetsrådene i løpet av visitasen. Det er et potensiale i å forsterke en kultur

som kan dele utfordringer og erfaringer, prioritere ressurser, profilere de ulike soknenes særpreg og utvikle en enhetlig og mangfoldig profil som kan forsterke gudstjenestelivet på tvers av soknegrensene.

Det er derfor helt nødvendig at de tre soknene prioriterer en felles satsning på **kommunikasjon** rettet mot hele den mangfoldige befolkningen i kommunen, som profilerer hele lokalkirkens brede gudstjenestetilbud. Kirken må tilpasse seg til at befolkningen i større grad enn tidligere oppsøker de gudstjenestene som passer med livsfase og personlige preferanser.

Det er et stort potensiale å utvikle en mer aktiv dialog med ulike deler av kirkens mange medlemmer om involvering i gudstjenestene. Det er naturlig å invitere lokale **lag og foreninger** til å delta i gudstjenesteforeberedelse og utvikle gudstjenester med ulikt særpreg. I Nesodden vil ulike kunstnerorganisasjoner være en åpenbar alliansepartner, men også båtforeninger, fredsbevegelsen, miljøbevegelsen, Hørselshemmedes Landsforbund, Røde Kors, Kiwanis og andre. Her er det bare fantasien og kreativiteten som setter grenser!

Det blir derfor viktig for stab og menighetsråd å videreføre den spennende strategiske samtalen om samarbeid, kommunikasjon og forsterking av et helhetlig og differensiert gudstjenestetilbud i forbindelse med justeringen av gudstjenesteliturgien som de nye rådene skal vedta innen 1.søndag i advent 2020. Den glitrende planen for kirkemusikk i Nesodden kommune vil være et viktig grunnlagsdokument.

Nattverddeltagelsen (31 pr nattverd gudstjeneste) i de tre soknene er noe lavere i 2018 enn gjennomsnittet de siste fem årene¹. Det indikerer at forkynnelse, sjelesorg, trosopplæring og voksenundervisning må forsterke invitasjonen til å delta i nattverden store og åpne gjestebudet som gir nåde, livskraft og livsmot. Også her på Nesodden må man legge til rette for å øke dåpsfølgene, konfirmanter og deres foreldres frimodighet til å motta nattverdens gave. Dåpstreffene og møter med konfirmanter og foreldre vil kunne være viktige arenaer for dette.

I 2018 ble det gjennomført 18 kirkelige **vigselsseremonier** i Nesodden kommune, noe lavere enn gjennomsnittet på 22 de siste fem årene. Vigsler er en ofte stor økonomisk belastning for mange, og det er viktig at kirken også her i Nesodden legger til rette for å kommunisere et enklere, kirkelig vigslestilbud og tydeliggjør at kirkelig vigsler, etter prestens godkjenning, kan skje utenfor kirkerommet.

Gravferder er en sentral del av kirkens kjerneoppdrag, og en svært viktig tjeneste for mennesker i sorg og savn. I 2018 ble 79% av alle gravferder (96 av 121) i Nesodden gjennomført med kirkelig seremoni. Det vitner om svært høy troverdighet i kirkens ledsagelse av mennesker i livets tyngste stunder. Når tragedien rammer er kirkerommene tilgjengelige og åpne for hele lokalsamfunnet, noe som ikke minst ble tydeliggjort her på Nesodden da Bano Abobakar Rashid ble begravet med både kristen og muslimsk medvirkning etter tragedien som rammet oss 22.juli 2011. De ikoniske

---

¹ Gjennomsnittlig nattverddeltakelse pr gudstjeneste med nattverd i perioden 2014-2018 er 33,2.

bildene som gikk over hele verden ble et sterkt symbol på hvordan et lokalsamfunn stiller opp for hverandre når krisen rammer, til tross for ulik religiøs og kulturell tilhørighet.

De lovpålagte møtene om gravferdsforvaltningen med alle tros- og livssynssamfunn gjennomføres på prostinivå, og får gode tilbakemeldinger fra alle. Det er viktig at kommunen legger til rette for at det inkluderes et livssynsåpent seremonirom i en av de planlagte kommunale bygningene.

Undervisning: Dåp og trosopplæring

Dåpen er kirkens grunnleggende handling, ofte en stor familiebegivenhet og en viktig tradisjonsbærer. Det er derfor et strategiske mål for Den norske kirke i Borg at flere søker dåp og deltar i trosopplæringen. Kirkens undervisning består av kontinuerlige tiltak fra vugge til grav, særlige tiltak innenfor trosopplæringsformen fra 0-18 år og skole-kirke-samarbeid.

Antall **dåp** i Nesodden kommune er redusert fra 85 i 2014 til 70 i 2018. Andelen døpte i alderen 1-5 år av foreldre som er medlemmer i Den norske kirke er i Borg bispedømme 74%. I Søndre Follo prosti var denne andelen 60% i 2018, og i Nesodden var den 51%, som er den laveste oppslutningen i prostiet. Det betyr at ganske nøyaktig halvparten av barna som er født inn i en familie der en eller begge foreldrene er medlemmer i Den norske kirke, ikke blir båret til dåp før de fyller fem år. Det er kritisk.

Det må derfor være en høyt prioritert oppgave for de nye menighetsrådene, ansatte og frivillige å sette inn målrettede tiltak for å bidra til økt dåpsoppslutning. **Drop-in-dåpen** i Nesodden kirke i mars 2019 skal gjentas i mars 2020, noe som er positivt. Mulighet for **dåpsgudstjenester på lørdag** og stor fleksibilitet for dåp på søndagsgudstjenester, er også etablerte tiltak, samt utlån av **dåpskjoler**. Ytterligere innsats er likevel nødvendig.

Det eksisterer allerede svært gode ressurser av høy kvalitet som lokalkirken på Nesodden må ta i bruk i en forsterket satsning på dåp: Heftet «Aksjon dåp» som er utviklet i Fredrikstad domprosti, bispedømmerådets sjekklister for dåp og Kirkerådets dåpssastning er alle svært relevante. Sentralt finnes det allerede nå tilgjengelig ressurser, filmer og tekster som enkelt kan tas i bruk i alle former for kommunikasjon – ikke minst på sosiale medier - og ressursmateriale som forsøker å svare på spørsmålet: «Hvorfor dåp»? I tillegg til promotering av dåp i det offentlige rom og lokalsamfunnet, er det viktige at lokalkirken på Nesodden har en mer offensiv holdning til å invitere til dåp på kirkens egne arenaer. Her må man i større grad tenke de mange trosopplæringstiltakene som dåpsrekrutterende arenaer, ikke minst babysangen som i Nesodden kommune har meget god oppslutning (65% i 2017 og 46% i 2018). Det er også meget viktig at forkynnelse og undervisning gir dåpen den sentrale plassen den har for det kristne livet i luthersk teologi og fromhetsliv.

Kirkens trosopplæringsreform har som mål at alle barn som tilhører Den norske kirke i alderen 0-18 år skal få en grunnleggende erfaring i kristentroens praksis og innhold, og hjelp til livstolkning og livsmestring. Den reviderte og felles

trosopplæringsplanen for soknene i Nesodden er nå godkjent, og danner et godt utgangspunkt for videreutvikling og en tydeligere tverrfaglig samhandling. Det er varierende oppslutning mellom de ulike tiltakene, med god oppslutning om babysang², våronngudstjeneste³ og Lys Våken⁴. Konfirmasjonen har også god oppslutning i soknene i Nesodden⁵, og man har også lyktes med å etablere et bærekraftig tilbud for ungdommer etter at de er konfirmerte gjennom «Hva tror jeg på nå?»⁶

Det blir i det videre arbeidet viktig å få etablert en tydeligere sammenheng mellom de ulike fasene i trosopplæringsarbeidet. Dette vil bidra til et større fokus på planlegging og langsiktighet. Biskopens råd er at man må være svært tilbakeholden med å avlyse tiltak med få påmeldte. Men det er nødvendig å vurdere antall tiltak opp mot de ressursene man har, og om man heller skal bruke mer ressurser og økt kommunikasjonsarbeid opp mot enkelte tiltak for i større grad å lykkes med disse. Som i arbeidet med gudstjenestelivet, er det også her et stort potensiale i å utnytte de mange ressursene som ligger i lokalsamfunnet til gjennomføring av trosopplæringstiltakene. Her vil både lag og foreninger, det rike kunst- og kulturlivet og de som er rundt den enkelte barn og unge kunne være verdifulle ressurser.

God kommunikasjon er avgjørende for å lykkes, også på dette området. Her vil bispedømmerrådets **kommunikasjonsløft** være en viktig ressurs, og ikke minst det utmerkede menighetsbladet **Kirkespeilet**, som leses av svært mange.

Kunst og kultur: En del av kirkens liv

Kirken fremtrer alltid og på alle steder med kulturuttrykk gjennom tekster, musikk, bilder og kunsthåndverk. De uttrykker menneskers livsfølelse og gir ofte mennesker en fornemmelse av himmel på jord. Den norske kirke er landets største kunstgalleri og største konsertarrangør, med bygninger som i eksteriør og interiør reflekterer byggeskikk og arkitekturhistorie, men også sosialhistorie og folkeliv. Det er derfor et strategisk mål for Den norske kirke, også i Borg, at flere deltar i kirkens kunst og kulturliv og at kirkens kunst – og kulturliv videreutvikles.

I de tre soknene på Nesodden spenner kirkebygget over 850 år med lokalhistorie. De ulike gudstjenesteprofilene viser hvordan en gudstjeneste i seg selv er en kulturbegivenhet. Det er særlig grunn til å fremheve **Kantorissimo** som formidler kammermusikk av svært høy kvalitet til lokalbefolkningen, og som er et viktig bidrag for å befeste Nesodden som et kulturelt fyrtårn i regionen. På tirsdag hadde jeg også den store gleden av å få høre **Nesodden Gospelkor**, som virkelig fikk kveldsbønnen i Gjøfjell kirke til å «svinge». For ikke å nevne den utrolig flotte sangstunden med elever fra Jaer skole på torsdag!

Den **kirkemusikalske planen** som er utviklet og skal behandles av de nye menighetsrådene, er meget solid og gir rom for hele mangfoldet av kirkemusikalske

---

² 56% (2015), 75% (2016), 65% (2017), 46% (2018).

³ 29% (2016), 37% (2017), 48% (2018).

⁴ 77% (2015), 80% (2016), 64% (2017), og betydelig lavere i 2018 (11%).

⁵ 110% (2015), 86% (2016), 64% (2017), 77% (2018).

⁶ 18% (2016), 28% (2017), 65% (2018).

uttrykk. Sammen med tre meget kompetente kirkemusikere med utfyllende kompetanse, ligger det meget godt til rette for en ytterligere forsterking av det allerede meget gode kirkemusikalske og kulturelle arbeidet i hele kommunen. Gitt det svært solide utgangspunktet, er dette noe som bør prioriteres av alle de tre menighetsrådene i den inneværende planperioden.

Det ligger også vel til rette for en forsterking av det øvrige kulturarbeidet. Det tverrkunstneriske **CAN-prosjektet** om økologisk bærekraft som planlegges for neste år, der kirken er en av aktørene, er et godt eksempel på videreutvikling. Det interessante **bokbadet** i forbindelse med bokutgivelsen om Samuel Hellen som Nesodden kirkeakademi og biblioteket inviterte til under visitasen, ser jeg svært gjerne flere av om andre tidsaktuelle temaer! Ett svært aktuelt tema er samtaler om hvordan Bibelens fortellinger og andre religiøse tekster kan skape handlekraft og livsmot i møte med klimakrisen, noe som også vil bidra til å bygge opp under kommunens ambisiøse satsning på å utvikle et bærekraftig samfunn gjennom blant annet 65% reduksjon i klimagassutslippene innen 2030. Her er kirken allerede en tydelig bidragsyter gjennom sertifiseringen som **Grønn menighet** siden 2007.

KIRKEN – SENDT TIL LOKALSAMFUNNET FOR Å SKAPE DET GODE LIV

Kirken er ikke sendt til seg selv. Kirken er sendt til verden for å forkynne budskapet om Guds nåde, gi retning for og aktivt ta del i menneskers og myndigheters arbeid for å skape det gode livet for alle. Bispedømmets strategiske mål for Den norske kirke i Borg er derfor at kirken er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv. Kommunen bekrefter at også på Nesodden vil bærekraftsmålene de neste ti årene være rammen for samfunnsutviklingen, og lokalkirken her må se seg selv om en aktør som kan bidra til å oppnå målene i tråd med lokalsamfunnets visjon om sammen å skape det gode livet.

Folkehelseinstituttets levekårsundersøkelse viser at mange nesoddinger lever gode liv. Men heller ikke i dette lokalsamfunnet har alle frihet og ressurser til å leve ut sitt potensiale og muligheter, som det kristne menneskesynet så tydelig understreker. Det er derfor viktig at Den norske kirke i de tre soknene i Nesodden bidrar til å videreutvikle lokalsamfunnet til et likeverdige og inkluderende fellesskap for alle som bor her, og særlig for de som på ulike måter sliter med livene sine.

På Nesodden er det for mange **barn og unge** som sliter alt for mye med livene sine. Kommunens ledelse og ansvarlige etater bekrefter den alvorlige situasjonen som dokumenteres i Ungdataundersøkelsen fra 2019. Den viser en bekymringsfull økning i depressive symptomer, ensomhet og rusmiddelbruk blant unge på Nesodden. For å lykkes med å skape det gode livet for barn og unge som sliter, og oppfylle bærekraftsmål 3 (helse for alle) og 10 (redusere økonomisk ulikhet), må alle gode krefter stå sammen. Det krever en felles og koordinert innsats mellom det offentlige, næringslivet og de mange aktørene i det sivile samfunn, slik bærekraftsmål 17 understreker betydningen av. Som en av lederne på **Remonter** uttrykte det: «Alle mennesker har rett til å få bidra i samfunnet». Remonter er et godt eksempel på hvordan kommunen tar grep og styrker alles muligheter til deltagelse i samfunnet.

Også andre tiltak vi ble presentert for viser at kommunens ledelse prioriterer barn og unges levekår og livssituasjon høyt. I dette arbeidet er lokalkirken en viktig medspiller med mange ulike arenaer og tiltak med mange deltagere, som bekrefter alles menneskeverd og legger grunnlag for livslang livsmestring, slik bærekraftmål 4 om kvalitetsundervisning for alle, uttrykker det. Menighetsrådene bør snarest vedta å arbeide for å bli en **Inkluderende menighet** slik bispedømmets ordning legger opp til.

I samtaler med blant andre **Frivilligsentralen** ble det etterlyst en arena for regelmessig samhandling mellom kommunen og bredden av organisasjoner i det sivile samfunn, for en mer koordinert og målrettet innsats for å realisere bærekraftmålene. Kommunen bør organisere dette og gjerne bruke bærekraftmålene som grunnlag for agendaen. Kirken må være representert med bredden av aktører, infrastruktur og virksomheter.

Undervisningsarenaene, ikke minst konfirmantundervisningen, ungdomssamlingen etter konfirmasjon, **tirsdagsmiddagen**, som jeg fikk være med på i Nesodden menighetshus på tirsdag, er gode eksempler på inkluderende tiltak. Den norske kirke skal tilby «**trygge rom**» og arenaer som er fri for fysisk, psykisk og åndelige trakassering og overgrep – men også for prestasjonspress og krav til sosial status – og gi rom for menneskelig, kulturelt og åndelig mangfold. I forlengelsen av dette vil det være naturlig at kirken igjen finner ressurser til å prioritere deltakelse i **kommunens kriseteam**, som gir en enda tydeligere forpliktelse og mulighet til å bidra når store og små katastrofer inntreffer.

Kirkens adressering av lokalsamfunnets utfordringer er særlig knyttet til kirkens diakoni. Diakonien tiltak må knyttes til lokalsamfunnets prioriteringer og de tjenester kommunen utvikler basert på den rettighetsbaserte tilnærmingen vi er så privilegert å ha utviklet, i kamp og strid, i Norge. Det er fremtidsrettet når det nå er vedtatt å etablere et **felles diakoniutvalg** for hele Nesodden kommune for å samordne og koordinere tiltak fra kirkens side, inn i det store fellesskapet.

I Nesodden er det et etablert samarbeid mellom **skole og kirke** i forbindelse med julegudstjenester, som synes å fungere godt. Her er det rom for forsterkning av samarbeidet, slik at kirken kan bidra enda bedre til å oppfylle bærekraftsmål nummer 4 om å «sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle». Her er kirkens kompetanse en stor ressurs både inn mot KRLE-faget, andre fag og kompetansemål, sorg og sorgbearbeiding og ikke minst livstolkning, som er et sentralt begrep i de nye fagplanene.

Skoleledelsen her på Nesodden virket positiv til starte drøftinger om en bred og overordnet **rammeplan for barnehage-skole-kirke-samarbeid** for hele kommunen. Dette er nå gjennomført i Fredrikstad og er på trappene i Sarpsborg. En slik rammeplan vil skape forutsigbarhet og kan utfolde hele bredden av muligheter for en sterkere samhandling.

Og at ungdommer på Nesodden har et meget høyt refleksjonsnivå om aktuelle og eksistensielle spørsmål var tydelig under «Grill en biskop» -samlingen på **Bakkelokka ungdomsskole!**

Det var gledelig å samtale med ledelsen ved **Nesoddtunet** og de ansvarlige for den kommunale **helse- og omsorgstjenesten** om videreutvikling av et allerede svært godt etablert samarbeid. Det er en høy bevissthet om å legge til rette for tros- og livssynsutøvelse for alle som mottar offentlige helsetjenester, og det er etablert gode systemer for kartlegging og oppfølging. Det er meget prisverdig at tros- og livssynsutøvelse er fast tema en måned i året i hele helse- og omsorgstjenesten, noe som gjør det mulig å kvalitetssikre en svært viktig tjeneste for de som er i det offentliges omsorg. Med utgangspunkt i det meget solide arbeidet som allerede er gjort, bør man også vurdere å implementere kartlegging av tros- og livssynstilhørighet til de som mottar hjemmetjeneste. I begynnelsen av november ble heftet «**Ord til trøst**», utarbeidet av Borg bispedømme, tilgjengelig som en ressurs med sentrale tekster og/eller bønner fra de største tros- og livssynssamfunnene i Norge, som enkelt kan tas i bruk av tjenesteytere i oppfølgingen av den enkelte tjenestemottaker. Et godt eksempel på at vi sammen kan skape det gode liv, også for de eldre, og sammen bidra til å oppfylle bærekraftmål 3: «Helse for alle hele livet»!

Det var gledelig å høre at også **Flyktingetjenesten** innser at kirken er en vesentlig aktør i å gi flykninger trygghet og tilhørighet.

Lovpålagt samarbeid mellom kirke og kommune

Samhandlingen mellom kirke og kommune synes i Nesodden synes meget godt. Kommunen har bidratt med realistiske og forutsigbare driftsrammer. Siden forrige visitas har kommunen bidratt med en betydelig investering til gravlundsutvidelse ved Nesodden kirke i 2015, og i 2020 vil taket på Gjøfjell kirke rehabiliteres, samt nytt bårehus og toaletter ved Nesodden kirke.

Det er imidlertid fortsatt en utfordring at ingen av kirkebyggene oppfyller kravene til universell utforming når det gjelder bl.a. toalettfasiliteter. Orgelet i Nesodden kirke er også i svært dårlig forfatningen, og det bør være et naturlig mål at et nytt orgel er på plass til jubileet i 2025.

I Norge er det kommunen skal legge til rette for at Den norske kirke har tilfredsstillende kirkebygg. Et sentralt tema under denne visitasen har vært behovene for **ny og større kirke** i nordre del av Nesodden, en prosess som gjennom ulike faser har pågått siden 1963. En foreløpig konklusjon ble tatt da biskopen Lislrud og ordfører Eggen under bispevisitasen i 1984 ble enige om ikke å utvide den eksisterende kirke på Skoklefall, men bygge en ny nord for den eksisterende. Av politiske og økonomiske grunner ble dette aldri realisert. I 2014 henvendte fellesrådet seg, som ansvarlig kirkelig organ i slike saker, til kommunen for en ny kirke. En la vekt på at kirken måtte være stor nok for de mange store begivenhetene som konfirmasjon, begravelser og høytidsgudstjenester, ha muligheter for god trosopplæring og gi plass for kirkens kontorer. Dessuten skriver fellesrådet at «et nytt kirkebygg bør plasseres i nærheten av allerede eksisterende eller planlagt offentlig infrastruktur som skole, barnehage, omsorgsboliger og sykehjem, med god tilgjengelighet for offentlige kommunikasjonsmidler og mulighet for parkering». Det har blitt ny fart i prosessen etter at kommunestyret i et meget raust vedtak tidligere i år – etter et godt fotarbeid fra

fellesrådet – bevilget penger til igangsettelse av et forprosjekt for å utrede mulighetene for ny kirke ved Sunnaas og Nesoddtunet, arbeidsplass for tusen mennesker og mangfoldig tusen pårørende. Dette ble støttet av menighetsrådet og menighetsmøte som også ga sin tilslutning til at tomten ved nåværende Skoklefall kirke kan brukes som den nødvendige egenkapital.

Fra biskopens side virker den foreslåtte plasseringen å imøtekomme på en god måte de sentrale funksjoner et kirkebygg skal ivareta for hele befolkningen på nordre Nesodden. Et nytt kirkebygg vil styrke kirkens kapasitet til å være et samlingssted for befolkningen ved livets store begivenheter, og vil bli en sentral arena for kulturformidling for hele kommunens befolkning. Nærheten til Sunnaas og Nesoddtunet er av stor betydning, samtidig som et kirkebygg på den foreslåtte tomten vil fremstå som et praktfullt beliggende signalbygg ved innseilingen til Oslo. Jeg regner med at også det nye fellesrådet bekrefter at de vil delta i dette prosjektet og bidrar til å finne gode løsninger. 35 resultatløse år etter Lisleruds bispevisitas ser det ut til at Nesoddens befolkning kan få en ny og representativ brukskirke! Og hvis noen skulle være i tvil om det, så kommer jeg svært gjerne og legger ned grunnsteinen for det nye kirkebygget før jeg går av med pensjon – som er to år til.

STAB, RÅD OG UTVALG

Biskopen har hatt både separate møter med de tre nye menighetsrådene, og et felles møte med alle samlet. De nye menighetsrådene virker vel rustet til å videreføre ansvaret og ta fatt på de mange viktige og spennende oppgavene som ligger foran. Det blir i fortsettelsen en viktig utfordring å finne en god balanse mellom de ulike soknenes profil og hva som er felles for kirken på hele Nesodden. Det er avgjørende for at lokalkirken kan stå godt rustet i møte med alle muligheter som jeg har blitt eksponert for i løpet av denne visitasen. I tillegg til å ha det overordnede ansvaret for lokalkirkens virksomhet, er det viktig at menighetsrådene bidrar med sine erfaringer og synspunkter inn i den store nasjonale beslutningsprosessen der kirkens fremtidige organisering skal besluttes. Det er kanskje den viktigste saken som skal avgjøres i den kommende valgperioden.

Under visitasen har jeg hatt samtaler med lokalkirkens ansatte i felles stabsmøte. De fremstår som et dedikert arbeidsfellesskap som får til mye sammen, og som har en sentralt forankret tro på Jesus og tydelige visjoner for folkekirkens muligheter på Nesodden. I en til tider krevende stabssituasjon har mange lagt ned betydelig innsats for å virkeliggjøre kirkens store visjon.

Biskopen har hatt tilsynssamtale med sokneprest, kapellan og kateket. De er trygt forankret i Den norske kirkes bekjennelse og båret av en sterk motivasjon for å formidle evangeliet til nye generasjoner og utvikle folkekirken her på Nesodden. Jeg vil rette en særlig takk til soknepresten for en meget iherdig innsats for å legge til rette for en spennende og vel gjennomført visitasuke.

Takk til alle jeg har møtt under denne visitasen og for mange spennende, inspirerende og ikke minst hyggelige samtaler underveis. Jeg satte særlig stor pris på at kommunens politiske og administrative ledelse var så tydelig tilstede og involvert på mange møtepunkter i løpet av uken.

UTGANG

Jeg har i løpet av denne visitasen møtt et spennende lokalsamfunn som er i stor utvikling. Jeg har også møtt en kirke som både historisk og aktuelt lever tett på befolkningen, og som ved Den hellige ånds ledelse skaper små og store glimt av himmel på jord der menneskene på Nesodden får erfare at de ikke er alene. For midt i alle endringer som skjer rundt oss i kirke og samfunn – på godt og vondt – er det én ting vi alle kan være trygge på og få hvile i: «Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid» (Hebr 13,8). Må Gud fortsatt velsigne kirke og lokalsamfunn i Nesodden kommune!

Atle Sommerfeldt

Borg bispestol, Fredrikstad 24.november 2019